[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

«La Cité Antique» Justel de Coulange. Liv. I. chap. I—IV.

[illegible]

«Тифл. Объявленія» … «Наше общество взаимнаго кредита.»

[illegible]

(сравнительная этнологія)

[illegible]

(классифицировать)

[illegible]

(Тамерланъ) … XIV

[illegible]

Այսօր, մարտի 21-ին, շաբաթ օր, պ. Պոլչինսկը կարդալու Թիֆլիսի կրուժոկում իր դասախօսութիւնը Հնդկաստանի մասին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԼԻԱ

[illegible]

ժողովների քննութեանը, բայց նրանք մոռացութեան են ենթարկել, որովհետև պարլամենտի արտօնութիւն ունեցող փոքրամասնութիւնը չէ կամեցել զրկել իր առաւելութիւններից և որովհետև անխորելի է եղել այդ հարցի մասին որ և է համաձայնութեան հասնելու։

Իտալիան կառավարութիւնը անցեալ ամսու ներկայացրեց պարլամենտին մի նախագիծ ընտրողների իրաւունքը ընդարձակելու մասին, որ մինչև այժմ ընդունված չէ պարլամենտից։ Թէպէտ կառավարութիւնը և այդ նախագիծը քննող մասնաժողովը անհրաժեշտ են համարում առաջարկված փոփոխութիւնը, բայց պատգամաւորները և մինիստրութիւնը չեն կարողանում համաձայնութեան հասնել, թէ ի՞նչ աստիճանով և ի՞նչ չափով պէտք է ընդարձակել ընտրողական իրաւունքները։ Իտալիան կառավարութիւնը չէ կամենում հեռանալ Ֆրանսիայի և Գերմանիայի օրինակին, որոնց ընտրողական իրաւունքը պայմանաւորված է քաղաքական չափահասութեամբ։ Այս պահանջին նա աւելացնում է առաջական կրթութեան պահանջը, բայց Իտալիան եւրոպական այն պետութիւններից է, որոնց մէջ գրագիտութիւնը շատ քիչ է տարածված։ Պարտադիր ուսումը նորերումս է դարձել պետական օրէնք և կրթողական ցենզով պայմանաւորված ընտրողական փոփոխութիւնը անպատեհ կը լինի իտալական ժողովրդի համար, որ քաղաքականապէս զարգացած է հասարակական բարքերի և զարմար կուլտուրայի շնորհիվ, բայց որ մինչև չէ ունեցել անցնել առարկան ուսումնարան։

Այն ժամանակից, որ Իտալիան անկախ և միացած է, նրա քաղաքական կեանքի մէջ միշտ նկատվել է պարլամենտի անհաստատութիւնը և անարդիւնութիւնը գեղի ժողովրդի ներկայացուցիչների։ Այդպէս է տրամադրված մինչև անգամ այժմեան առաջին մինիստր Կայրոլի և կառավարութեան մի քանի միւս անդամները։ Միայն վերջին ժամանակներում պարլամենտի մի քանի անդամները թողին իրանց անտարբերութիւնը դէպի ժողովուրդը և ընտրական ձևի փոփոխութեան պահանջով դիմեցան ծերունի Դեպրետիսի հետ, որ ամենամեծ ժողովրդականութիւն ունի ամբողջ Իտալիայի մէջ։ Նրանցից մի քանիսը ընդհանուր քուէարկութիւնը անհրաժեշտ բարօրութիւն են համարում, միւսները անհրաժեշտ չարիք, բայց երկու կողմերն էլ համաձայնում են, թէ անհարելի է պահել այժմեան դրութիւնը, որ անհամապատասխան է ժողովրդի խելքին և զարգացմանը և որ քաղաքական կեանքը անպատեհ է դարձնում ժողովրդի համար։

Չը նայելով երկրի այս դրութեանը մինիստրութիւնը և պարլամենտը ուշացնում են այն փոփոխութիւնը, որ ընդունակ է ցոյց տալ ժողովրդի ձգտումները։ Այժմեան պարլամենտի և միւս հիմնարկութիւնների բարոյական հեղինակութիւնը հետզհետէ ոչնչանում է և գուցէ շուտով երևան կը գայ պարլամենտից բաժանված ժողովրդական ույժը և այն ժամանակ ուշ կը լինի ետ դառնալ դժուար դրութիւնից։ Այս միտքը շատ անգամ արտայայտվել է Իտալիայի մէջ, բայց նա գործնական հետևանքներ չէ ունեցել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Նիցցայից հեռագրում են, որ մարտի 12 (24) այդ քաղաքի օպերայի թատրոնի մէջ յայտնվեցաւ հրդեհ «Լուչիա» օպերայի ներկայացման սկզբից։ Թատրոնը լի էր։ Ոչնչով չը կարողացան կրակը հանգցնել և շատ հանդիսականներ զոհ գնացին հրդեհին։

—Լոնդոնի «Times» լրագրին Կ. Պոլսից հեռագրում են մարտի 16-ից հետևեալը. «Ռուսաց կայսրի սպանութեան մասին խոր տպաւորութիւն գործեց սուլթանի վրա։ Սուլթանը, ինչպէս յայտնի է, անդադար երկիւղի մէջ է գտնվում, և երևակայում է զանազան դաւադրութիւններ և սպանութիւն իր դէմ, իսկ հաւանականութիւնը, ի հարկէ, զանազան կարծիքներ է յայտնում այն ազդեցութեան մասին, որ կունենայ Պետերբուրգի անցքը Բ. Դռան կառավարութեան վրա յունական հարցի մէջ։ Մի քանիսները կարծում են, որ այժմ սուլթանը կը համաձայնի նշանաւոր զիջումներ անել, պատերազմի առաջն առնելու համար. միւս կողմից կարծիքներ են յայտնվում, որ նորին մեծութիւնը վախենում է գլխաւորապէս իր հպատակների ֆանատիզմ մասից. և այժմ առաջուանից աւելի կը դժուարանայ մահմեդականներով բնակեցրած մէկ երկիր յանձնել Յունաստանին։ Ինչ որ խօսվում է հաշտարարութեան մէջ դեսպանների խորհրդակցութիւնների մասին Թիւրքաց հաւատարմատարների հետ, դեռ ևս ոչինչ դրական հետևանք չէ կարելի դուրս բերել, որովհետև բանակցութիւնները շատ դանդաղ են ընթանում և երկու կողմերն էլ պաշտպանում են իրանց սկզբնական պահանջները։ Թիւրքաց պատգամաւորները խաղաղ տրամադրութիւն են յայտնում և մի քանի զիջումներ են անում Թեսալիայում. բայց շատ քիչ յոյս կայ, որ և է կարգադրում որ և է զիջումն անեն։ Դեսպանները, ասում են, դիտաւորութիւն ունեին վարձատրութիւն տալ Կրետ կղզում, կամ Արշիպելագոսի մի քանի ուրիշ կղզիներում. բայց մինչև այսօր այդ միտքը պաշտօնապէս չէ յայտնված։ Երկու կողմերն էլ խիստ գաղտնապահութիւն են անում այն բանի մասին ինչ որ կատարված է և ինչ պէտք է կատարվի. բայց դժուար չէ նկատել, որ դեսպանների ունեցած յոյսը բանակցութիւնների վերջնական աջողութեան մասին ներկայումս փոքրացաւ»։

—Փարիզից լրագիրներին հեռագրում են մարտի 9-ից հետևեալը. Գամբէտտայի նախագահութեամբ Չերկուսիրում կայացաւ Ալեքսանդրեան դաշնակցութեան խորհուրդը, որ հաւաքվեցաւ ութ հազար մարդկ։ Գամբէտտան շնորհակալութիւն յայտնեց իրան պատւով ընդունելու համար, ոչ որպէս անձնաւորութեան, այլ որպէս Ֆրանսիայի գործի ծառայողին։ «Իմ կեանքում, որպէս և ամենքի կեանքում լինում են նեղութիւններ և անախորժութիւններ, բայց ես մի այլ բաւականութիւն չեմ որոնում, բացի քաղաքացիների երախտագիտութիւնից։ Ես անտարբեր եմ դէպի անձնական հարցերը, որոնց հետ միասին անարժան եմ համարում։ Ես առաջը դեռ ժամանակ ունեմ, իսկ գլխաւորն է հաստատուն եռանդ և անդրդուելի կամք։ Ես չեմ վհատվում, երբ խօսում են իմ անձնութեան մասին դէպի ամեն տեսակ ցնորքներ։ Աշխատանքը և համբերութիւնը, ահա այն երկու ուժերը, որոնք պէտք է ոչ թէ կանեն, այլ պահեն Ֆրանսիայի միութեան և հզօրութեան զարգացմանը։ Ասվում են ասում, որ հանրապետութիւնը ամեն կառավարութիւններից բարձր է, որ հանրապետութեամբ և հանրապետութեան հետ կարելի է վճռել դժուար խնդիրներ՝ չը խառնվել և չը խառնել ուրիշներին։

—«France» լրագրում Թիերսբերգ այն միտքն է յայտնում, որ Աղէքսանդր III-ի գահը բարձրանալուց յետոյ պէտք է մեծ փոփոխութիւն սպասել եւրոպական գործերի դրութեան մէջ, որ դիպլոմատների քաղաքականութիւնը սառնասրտութեան քաղաքականութեան տեղը կը բռնի և որ իշխ. Բիսմարկ, Թէպէտ առաջվայ պէս կցկէն կը չրխկացնի իր սուրը, բայց այլ ևս անպատիժ չէ կարող հանել նրան պատեանից։ Ներ պուքինզեաւոր խորհուրդ է տալիս ամեն կերպով բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Իտալիայի հետ և յայտնում է այն կարծիքը, թէ Ռուսաստանը Գերմանիայի այլ ևս այնպիսի հաւատարիմ դաշնակից չի լինի, ինչպէս որ էր մինչև այժմ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. 19 մարտի։ Քաղաքաի կայսրը, վճռելով վերջ դնել չարագործների յանդուգն գործունէութեան զարգացմանը և պաշտպանել մայրաքաղաքը չարագործութիւններից, հրամայեց՝ օգնութեան հրաւիրել մայրաքաղաքի ամբողջ ազգաբնակութիւնից ընտրվածներին, որոնցից քաղաքապետի մօտ կազմել ժամանակաւոր խորհուրդ քաղաքացիների մասնակցութեամբ։ Խորհրդի ձեռնարկութեան հաւանութիւնը առաջած իր քաղաքնչեր միջոց անյապաղ իրագործվում է քաղաքապետից։ Մայրաքաղաքի 228 բաժիններից իւրաքանչիւրը պէտք է մի մարդ ընտրէ։ Սրանք իրանց միջից կընտրեն խորհրդի 25 անդամներ և 25 կանդիդատներ, որոնց ցուցակը կը ներկայացնեն թագաւորին։ Այսօր ընտրութիւնների սկիզբն է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. 19 մարտի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 12 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 50 կ., երկրորդ 217 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 92 ր. 37 կ., ոսկի 7 ր. 93 կ.։ Ռուսաց 1 ռուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 24.75 պէնս, Բերլինի վրա 125 պէնս, ռուսաց 100 ր. Փարիզի վրա արժէ 226 մարկ։ Բորսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ցական է, թէ չէ աչուց Սարգսի չարագործութիւն և մինչև այսօր այս հարցը չը պարզվեց մեզ համար։ Բայց որ չը լինի այս երգը, պատմահնոյնն մենք հրատարակում ենք։ Գուցէ վերջը բացատրվի այս հարցը։

2. Սուրբ Կարապետի գառատանը.

Սուրբ Կարապետ *) կայնեա (կանգնեց) գլուխ,
Դէմեր (դէմ) ժողվեց դրեց գնդան.
Կախ-դէմ տասը (համեն, համեն),
«Ես կենեմ քեզ փոչխան (փոխարէն),
«Կը տանեմ Թափեմ փրկութեան»։

Այս երգի բովանդակութիւնը։ Սուրբ Կարապետը ժողովում է բոլոր դեւերին և դնում զընդան-բանտը։ Կաղ-դէշը (դեւի նրանց գլխաւորը) աղաչութիւն է խնդրում սրբից այն պայմանաւ, որ լինի փոխան,—սուրբ Կարապետի վանքի թանիրները—ջրաղացները—փոխին տանի թափի փրկութեան։ (Կարծեմ փրկութեան մի գետ է Նիփրատ գետի աջ կողմում)։

b) Սիրահարական երգեր (Эротическія пѣсни)
Հետևեալ երգի մէջ երիտասարդը դիմելով իր սիրած աղջկան խնդրում է դուրս գալ, որ նա կարողանայ զուարճանալ, բերկրել սիրածի գեղեցկութեամբ։

Աղջիկը պատասխանելով երիտասարդին, համեմատում է իր գեղեցկութիւնը խնձորի, նռռանայի ծառի չափանի հետ և այլն։

Երիտասարդը. «Ա՛յ հայի աղջիկ,
«Ա՛յ չաւի աղջիկ,
«Մէ (մի) դուռ արի (արի)
Քո բոյը (հասակ) ալ մենեմ (տեսնեմ)։

Աղջիկը «Ա՛յ հայի տղայ*)
Ա՛յ չաւի տղայ
«Բաղչայ (պարտէզ) չեմ գնացի (գնացել)
Ձիգան (Արարատեան ծառ) չեմ տեսեր (տեսել)։

Երիտասա. Ա՛յ հայի աղջիկ,
Ա՛յ չաւի աղջիկ,
Մէ դուռ դուռ արի
Ծամերդ (коса) ալ մենեմ։

Աղ. Ա՛յ հայի տղայ,
Ա՛յ չաւի տղայ,
Բաղման (կալտազան) չեմ գնացի,
Զատան չեմ տեսեր։

(Այստեղ աղջիկը իր մազերի երկարութիւնը համեմատում է չաւանի երկարութեան հետ)։

Երիտ. Ա՛յ հայի աղջիկ,
Ա՛յ չաւի աղջիկ,
Մէ դուռ արի
Ճակատդ ալ մենեմ։

Աղ. Ա՛յ հայի տղայ,
Ա՛յ չաւի տղայ,
Շամ (քաղաք) չեմ գնացի
Մէյդան չեմ տեսեր։

(Աղջկայ ճակատի լայնութիւնը համեմատվում է հրապարակի լայնութեանը)։

Երիտ. Ա՛յ հայի աղջիկ,
Ա՛յ չաւի աղջիկ,
Մէ դուռ դուռ արի,
Ընքերդ (յօնք) ալ մենեմ։

Աղ. Ա՛յ հայի տղայ,
Ա՛յ չաւի տղայ,
Արփինկը չեմ բոլորեր (Խոյակ)
Կամար (աղեղն) չեմ տեսեր։

«Ա՛յ հայի աղջիկ, այ չաւի աղջիկ» կամ «այ հայի տղայ, այ չաւի տղայ» երգակիցները (припѣвъ) կրկնում են ամեն տան սկզբումը, ուստի աւելորդ եմ համարում մի և նոյնը կրկնել։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի,
Թշերդ ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Բաղ (այգի) չեմ պատէ (сторожить),
Ալ (կարմիր) խնձոր չեմ տեսեր։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի,
Աչքերդ ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Ժամ (եկեղեցի) չեմ գնացի,
Կանթեղ չեմ տեսեր։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի
Պռոշդ ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Նուռ (նուռն) չեմ կերի (ուտել)
Մէջը չեմ տեսեր։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի,
Ատամներդ ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Վզնոց (ожерелье) չեմ տեսի,
Սադաֆ (перламутръ) չեմ տեսեր։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի
Քո վիզը (շլինքը) ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Դեղը (լիճ) չեմ գնացի,
Որդան (բադ) չեմ տեսեր։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի,
Քո ձեռը (կուրծք) ալ մենեմ

. . . .

Աղ. Սարը (լեռան) չեմ գնացի,
Ձիւն չեմ տեսեր։

(Այստեղ կուրծքի սպիտակութիւնը համեմատած է ձեան սպիտակութեանը)։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի
Մէջքդ ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Բոստան չեմ գնացի
Շամամ *) չեմ տեսեր։

. . . .

Երիտ. Մէ դուռ դուռ արի,
Քո մէջքը (талія) ալ մենեմ։

. . . .

Աղ. Վարդ չեմ քաղի
Դաստայ (букетъ) չեմ կապի։

Այս երգի մէջ աղջիկը նկարագրում է իր գեղեցկութիւնը, համեմատելով իր մարմնի անդամները զանազան ժողովրդի կարծիքով գեղեցիկ առարկաների,—Թուշը կարմիր խնձորի, ատամները սադաֆի, ծոծրը չաւանի և այլն։

Երգը լիքն է չափազանցութիւններով (гипербола)։ Աղջկայ համար ճակատի լայնութիւնը համեմատված է մէյդանի հետ, յօնքերի կամարը—աղեղի և այլն։

(Կը շարունակվի)

*) Ռամիկ ժողովուրդը սուրբ Կարապետին կոչում է «[illegible]»։

*) Երբեմն ասում են «Այ հայի տղայ, այ ջրքի տղայ»։

(*) Շամամ ասւում է փոքրիկ անուշահոտ սեխ է, շամամը սիրոյ նշան է։ Եթէ մի երիտասարդ սիրահարված է մի աղջկայ վրա, նա զարդարում է մի շամամ և ծածուկ ուղարկում աղջկանը։ Եթէ այս վերջինը ընդունում է ուղարկած շամամը, այս նշանակում է, որ աղջիկը ևս սիրում է երիտասարդին, հակառակ դիպուածում մերժում է նրա ուղարկած շամամը։